

Contents :

* The Oldest Roman "Polonik"	P.Bohdanowicz	p.3
* Rosa Mayreder	H. Kościński	p.6
* The 10th Auction of PTN	ALM.Kuźmin	p.9
* The 17th Auction of GGN	ALM.Kuźmin	p.10
* The Architectonic Trends In Polish Medal Engraving	M.Gizińska	p.11
* Some Comments On Series Of Historical Medals	M.Frańkowiak	p.12
* The Register Of Gdańsk's Medals	M. Frańkowiak	p. 14
* News From Gdańsk Section Of PTN	ALEMKA	p. 19

Summary in English :

In the first article Paweł Bohdanowicz writes about Roman coins which are in some way Sarmatian. One of these coins - "sesterc" of Marek Aureliusz dated 175-176 has been described in detail and illustrated as well.

In the following article Henryk Kościński writes as usual about new banknotes and their protection. This time the new Austrian banknote of 500 shillings with its numerous ways of protection have been professionally presented in this article.

On 18th April, 1998 in Gdańsk and 9th May, 1998 in Warsaw took place two numismatic auction sales. In two following articles we can find some interesting news concerning that subject. Aleksander Kuźmin gives us brief but expert account of those events.

The next articles deal with the common subject which is medals. Małgorzata Gizińska writes about exhibition of medals with architectonic theme which took place in Elbląg. Miłosz Frańkowiak gives us his opinion on series of medals commemorating historical battles and great historical Polish heroes. There is also as usual the continuation of the register of Gdańsk's medals in this issue of GZN.

Some fresh and interesting news from Gdańsk section of PTN and the list of numismatic experts bring this issue of GZN to an end.

Translated by KARO

ISSN 1505 - 1390

Polskie Towarzystwo Numizmatyczne
Oddział w Gdańsku

Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne

NR 33

W numerze m. in. : Sprawozdania z aukcji numizmatycznych.
Dział osobliwości.

GDĄSKIE ZESZYTY NUMIZMATYCZNE

Pismo ukazuje się od 1988 roku

Redaguje:

Aleksander M. Kuźmin

Współpraca:

Aleksandra Szymańska

Miłosz Frąckowiak

Henryk Kościński

Paweł Bohdanowicz

Zdjęcia:

Alfons Klejna

Cyfrowa obróbka zdjęć:

Aleksander M. Kuźmin

Paweł Bohdanowicz

Wydawca:

Polskie Towarzystwo Numizmatyczne

Oddział w Gdańsku

Adres wydawcy:

80-958 Gdańsk ul. Mariacka 25/26

tel. (0 58) 31-50-32

Adres redakcji:

81-601 Gdynia ul. Apollina 38

tel. (0 58) 21-43-67

Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne są rozprowadzane wewnątrz Towarzystwa przez Oddział w Gdańsku. Redakcja nie odpowiada za treść zamieszczanych reklam i ogłoszeń. Za treść artykułów odpowiedzialni są autorzy.

Polskie Towarzystwo Numizmatyczne

Oddział w Gdańsku

Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne

NR 33

GDYNIA, czerwiec 1998

W NUMERZE :

NAJSTARSZY RZYMSKI „POLONIK”	P. Bhdanowicz	s. 3
ROSA MAYREDER	H. Kościński	s. 6
X AUKCJA PTN	Al.M. Kuźmin	s. 9
XVII AUKCJA GGN	Al. M. Kuźmin	s.10
MOTYWY ARCHITEKTONICZNE W MEDALIERSTWIE POLSKIM	M. Gizińska	
s.11		
KILKA UWAG O SERII MEDALI TOW. WIEDZY OBRONNEJ	M. Frąckowiak	s.12
REJESTR MEDALI GDAŃSKICH	M. Frąckowiak	s.14
Z ODDZIAŁU GDAŃSKIEGO PTN	ALEMKA	s.19

DZIAŁ OSOBLIWOŚCI

UWAGI DOTYCZĄCE PUBLIKACJI W NR 10 DZIAŁU OSOBLIWOŚCI	Al. M. Kuźmin nr 10A
NIENOTOWANA ODMIANA SZELĄGA LITEWSKIEGO Z 1618 ROKU Z LUSTRZANYM ODBICIEM INICJAŁU KRÓLEWSKIEGO „S”	Al. M. Kuźmin nr 20

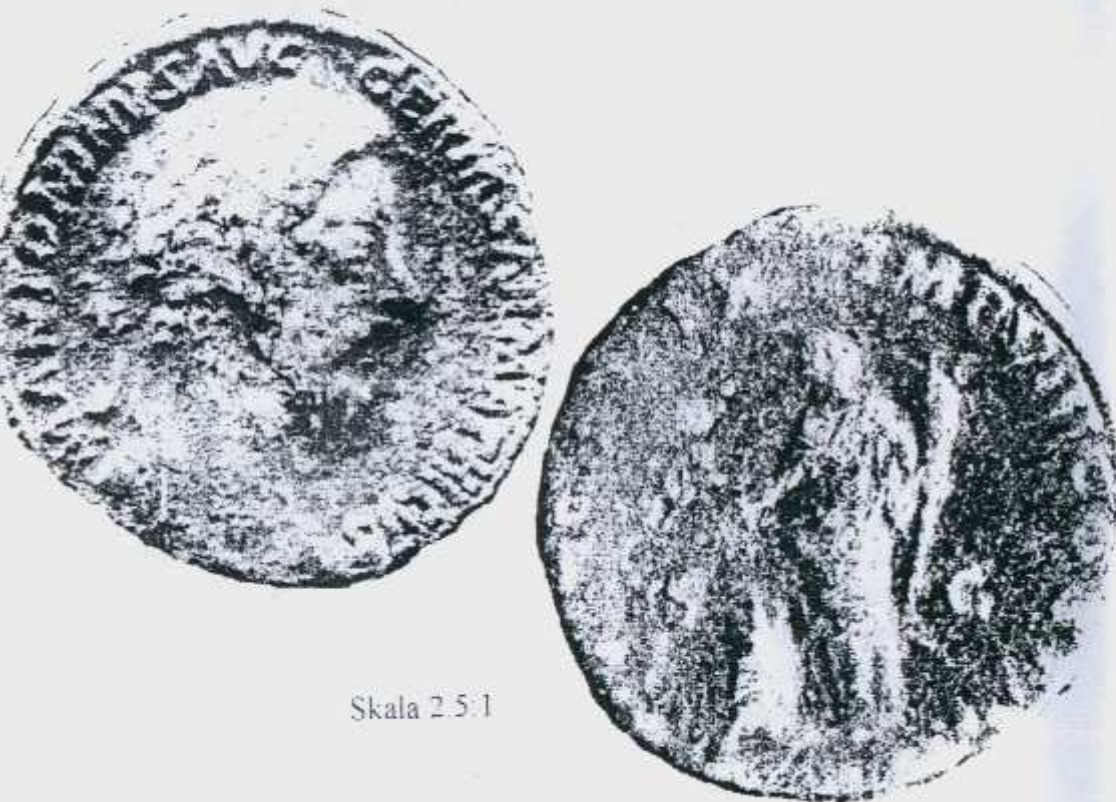
NAJSTARSZY RZYMSKI “POLONIK”

Jeszcze w drugiej połowie ubiegłego stulecia wielu zwolenników miał pogląd, że Sarmaci byli przodkami Słowian, a w szczególności Polaków. Dlatego też ówczesni kolekcjonerzy monet polskich włączali do swych zbiorów monety rzymskie związane z Sarmatami i Sarmacją. Pierwszym cesarzem, który przyjął tytuł “Sarmaticus” - dosłownie “Sarmacki” - był Marek Aureliusz. Było to w czerwcu roku 175 ne. Interesujące informacje na ten temat zawiera artykuł Jarosława Bodzka “Monety rzymskie w zbiorze Emeryka Hutten Czapskiego” opublikowany w I tomie Zapisków Numizmatycznych (Kraków 1996).

Zbiór Czapskiego zawiera sześć monet rzymskich i wszystkie one mają napisy odnoszące się do Sarmacji. Są to dwa sesterce Marka Aureliusza oraz cztery małe brązy Konstantyna Wielkiego. Są one szczegółowo opisane we wspomnianym wyżej artykule. Tutaj natomiast chciałbym przedstawić inną monetę związaną z Sarmacją.

napisem **DE SARMATIS** na rewersie pochodzi z grudnia roku 176 W zbiorze Czapskiego znajduje się sesterce Marka Aureliusza mający na awersie napis wokoło portretu władcy: **M ANTONINVS AVG - GERM SARMATICVS**, na rewersie natomiast stojąca Pietas, litery SC i napis wokoło: **TR P XXX IMP VIII COS III**. Ów napis na rewersie mówi nam, że nim moneta została wybita Marek Aureliusz po raz trzydziesty został trybunem ludowym, po raz trzeci konsulem a po raz ósmy otrzymał tytuł imperatora. Moneta opuściła więc mennicę najwcześniej w grudniu roku 175 ne a najpóźniej w grudniu roku 176. Drugi sesterce ze zbioru Czapskiego, z trofeami wojennymi i. Nieco starszy od monet Czapskiego jest sesterce

przedstawiony na zdjęciu, nie najlepiej zachowany, lecz bardzo interesujący. Znajduje się on w jednym z trójmiejskich zbiorów.

Skala 2.5:1

Na awersie, podobnie jak na egzemplarzu Czapskiego znajduje się portret cesarza, lecz wokół: **M ANTONINVS AVG - GERM SARMATHICVS** (sic!), na rewersie stojąca Abundancja, po bokach litery **SC** a wokół **[TRP XX]IX IMP VIII COS III**. Podobna moneta, lecz z poprawnym napisem figuruje w katalogu Cohena pod numerem 921. Prezentowany sesterc pochodzi z okresu między czerwcem a grudniem 175 roku, o czym świadczy liczba XXIX na rewersie oznaczająca, że nim moneta została wybita Marek Aureliusz po raz 29 został trybunem ludowym. Najciekawszy jest jednak awers. Na awersie bowiem widnieje napis **SARMATHICVS**, gdy powinno być **SARMATICVS**. Rytownik zasugerował się zapewne pisownią wyrazu "Parthicus" - "Partyjski", w którym to wyrazie

występuje litera "h". Tytuł "Parthicus" znajdował się na niektórych wcześniejszych monetach Marka Aureliusza i jest bardzo prawdopodobne, że prezentowany sesterc stanowi wcześniejszą odmianę w stosunku do monet z poprawnym napisem.

Gdyby Sarmaci byli rzeczywiście przodkami Polaków byłaby to najstarsza rzymska moneta związana z Polską. Dziś wiemy już, że Sarmaci naszymi przodkami nie byli. Czy jednak monety związane z Sarmacją nie zasługują mimo wszystko na uwagę współczesnych polskich kolekcjonerów? Prawda, że nie są bezpośrednio związane z Polską, jednak weszły do historii polskiej numizmatyki. Nie tylko Czapski, ale i wielu innych numizmatyków polskich interesowało się nimi i starało pozyskać do swych zbiorów. Największym powodzeniem cieszyły się sestertce - duże brązy, chociaż podobne napisy występują i na mniejszych monetach.

Na zakończenie przedstawiam awers innego sestercia z pięknym portretem Marka Aureliusza. Moneta została wybita w roku 177 i również na niej widnieje tytuł "Sarmaticus".

Skala 3:1

Piękne, szlachetne, łagodne ma czoło, na czole błyszczy myśl o szczęściu państwa; rękę poważnie wznosił jak gdyby wkoło miał błogosławić tłum swego poddaństwa. [...] Kochanek ludów, ów Marek Aureli, który tym naprzód rozślawił swe imię, że wygnął szpiegów i donosicieli; a kiedy zdzierców domowych poskromił, gdy nad brzegami Renu i Paktolu hordy najeźdźców barbarzyńskich zgromił, do spokojnego wraca Kapitolu.

Tak pisał o tym cesarzu Mickiewicz w III części Dziadów.

Paweł Bohdanowicz.

ROSA MAYREDER

W przededniu wprowadzenia do obiegu waluty Zjednoczonej Europy wiele państw modernizuje swoje środki płatnicze. Z jednej strony działania takie wymuszają fałszerze z drugiej jednak trudno oprzeć się wrażeniu, że trwa istny festiwal technicznych możliwości krajowych wytwórni papierów wartościowych. Wśród państw, które postanowiły udoskonalić swoje banknoty jest również Austria. 20 października 1997 roku Austriacki Bank Narodowy wprowadził do obiegu nowe wersje banknotu o nominale 500 i 1000 szylingów. Dotychczasowe banknoty o tych nominałach straciły moc prawnego środka płatniczego z dniem 20.04.1998r. i będą wymieniane przez emitenta do 20.04.2018r. Nową pięćsetkę, którą dziś prezentuję, wydrukowano po obu stronach w trzech dominujących kolorach: brązowym w kilku odcieniach, jasnozielonym i żółtym.

Na stronie przedniej dominującym elementem plastycznym emitent uczynił portret ROSY MAYREDER (1858 - 1938) oraz napisy i cyfry charakterystyczne dla banknotu. Natomiast stronę odwrotną zdobią portrety kobiety i mężczyzny oraz umieszczone z ich prawej strony wizerunki kobiet. Całość kompozycji uzupełniona została cyframi i napisami właściwymi dla banknotu.

W porównaniu do starej pięćsetki z wizerunkiem OTTO WAGNERA na awersie, jej następczyni jest dosłownie naszpikowana różnorodnymi zabezpieczeniami. A oto porównanie:

ZABEZPIECZENIA BANKNOTÓW WARTOŚCI NOMINALNEJ 500 SZYLINGÓW

LP	Typ : Otto Wagner	LP	Typ : Rosa Mayreder
1	Wymiary: 144 x 72 mm	1	Wymiary: 148 x 72 mm
2	Znak wodny: 1. Stylizowane godło Austrii. 2. Równoległe linie wzdłuż górnego i dolnego brzegu banknotu	2	Znak wodny: 1. zindywidualizowany i umiejscowiony portret Rosy Mayreder 2. Pole znaku wodnego zadrukowane

3	Nitka zabezpieczająca	3	Nitka zabezpieczająca z mikrodrukami, także w odbiciu lustrzanym
4	Barwne włókna ochronne	4	Barwne włókna ochronne
5	Recto – verso	5	Mikrodruk 1. W dwóch miejscach na stronie przedniej 2. W dwóch miejscach na stronie odwrotnej
6	Efekt Kippa	6	Znaki utajnione : 1. Strona przednia i odwrotna : włókna w kolorze seledynowym i niebieskim 2. Pasy biegnące wzdłuż lewej i prawej krawędzi świecące w kolorze ciemnożółtym 3. Drobnie kółeczka świecące w kolorze żółto seledynowym Ponadto na stronie : 4. Przedniej - 4 dodatkowe elementy świecące w kolorach żółtym, ciemnożółtym i jasnoseledynowym 5. Odwrotnej - 4 dodatkowe elementy świecące w kolorach żółtym, seledynowym ciemnozielonym i złoto seledynowym
7	Znaki utajnione : 1. Barwne włókna 2. Nitka zabezpieczająca 3. Oznaczenie serii i numeracji	7	Optyczne na stronie przedniej : 1. Hologram 2. Recto - verso 3. Efekt kątowy 4. Pas opalizujący na stronie odwrotnej : 1. Farba zmienna optycznie

Henryk Kościński

X AUKCJA NUMIZMATYCZNA POLSKIEGO TOWARZYSTWA NUMIZMATYCZNEGO

W dniu 9.05 br. W siedzibie Zarządu Głównego PTN w Warszawie na ul. Jezuickiej odbyła się X Aukcja Numizmatyczna.

Na aukcję zgłoszono aż 1486 obiektów. Cały materiał podzielono na dwie części. Pierwsza część od numeru 1 do 723 to prywatna kolekcja. Z całości oferowanego materiału sprzedano 1031 obiektów co stanowi 69 % ; 455 obiektów nie znalazło uznania w oczach kupujących i spadło. Absolutnym rekordem aukcji była pozycja katalogowa 813 – jednostronny denar Bolesława Chrobrego z mennicy poznańskiej. Moneta przy cenie wywoławczej 3500,- zł. zmieniła właściciela za 8200,- zł. Tajemnicą poliszynela jest, iż trafiła do największego prywatnego zbioru monet średniowiecznych. Innym rekordem aukcji była XV wieczna maleńka moneta legnicka o nominale 1 halerza – fałszerstwo z epoki – zyskała ona aż 12 krotne przebicie, przy cenie wywoławczej 20,- zł. poszła za 240,- zł. Na aukcję zgłoszono m.in. 70 obiektów (monet, lotów i pieniędzy papierowych) gdańskich, 15 elbląskich oraz 13 malborskich. Z monet gdańskich oferowano począwszy od szelągów Kazimierza Jagiellończyka po dukaty Jana Kazimierza, oraz drobniaki Augusta III Sasa i Stanisława Poniatowskiego. Było też kilkanaście pozycji z Wolnego Miasta Gdańska z lat 1807-1814 oraz 1920-1939.

Dużym powodzeniem cieszyły się monety śląskie, niewielkie zainteresowanie natomiast towarzyszyło banknotom. Wystawiony materiał był w znacznej mierze marnej jakości i mało atrakcyjny, nic więc dziwnego, że znakomita większość oferowanego materiału nie znalazła nabywcy. Inaczej rzecz się miała z monetami starożytnymi. Prawie całość wystawionych na sprzedaż monet zmieniła właściciela i to niejednokrotnie za znacznie wyższą cenę od ceny wywoławczej. Niemal kompletnym brakiem zainteresowania potraktowano oferowane walory falerystyczne, czego nie można powiedzieć o literaturze

numizmatycznej, która w większości została sprzedana a najwyższą cenę uzyskał Rocznik "Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne" z lat 1903 – 1906, który został sprzedany za 600,- zł. przy cenie wywoławczej 400,- zł. Generalnie, największe zainteresowanie budziły walory w świetnych stanach zachowania i te zyskiwały najczęściej wielokrotne przebicia.

Aleksander M. Kuźmin

XVII AUKcja GDAŃSKIEGO GABINETU NUMIZMATYCZNEGO

18 kwietnia br. Odbyła się już XVII aukcja GGN. Tym razem aukcja odbyła się w Sali Białej Ratusza Głównomiejskiego. Na aukcję przybyło sporo uczestników a wśród nich spotkać można było znanych i cenionych kolekcjonerów z całego kraju.

Na aukcję wystawiono 802 pozycje: monety, medale, banknoty oraz walory falerystyczne. Z całości wystawionych do sprzedaży obiektów 533 (przeszło 66%) znalazły uznanie w oczach licytantów i zostały sprzedane, uzyskując czasami wielokrotne przebicia.

Rekordową sumę uzyskano za 25 złotych guldenów Wolnego Miasta Gdańska z 1930 roku. Cena wywoławcza tego numizmatu wynosiła 25.000,- zł. a sprzedany on został za 33.000,- zł. Kolejny rekord to 10 krotne przebicie w stosunku do ceny wywoławczej. Ten zacięty bój stoczono o kwartnik księstwa głogowskiego bez oznaczenia roku bicia emitowany przez Henryka III (1274 - 1309), przy cenie wywoławczej 400,- zł. poszedł za 4.000,- zł. 9 krotne przebicie uzyskał trojak ryski z 1590 roku "duża głowa"; z ceny wywoławczej 50,- zł. sprzedany został za 450,- zł. Z gdańskich walorów numizmatycznych wystawiono prawie 60 pozycji z czego nie sprzedano zaledwie paru sztuk; elbląskich z 18 pozycji nie sprzedano tylko 2. Monet z mennicy malborskiej było tylko 4 sztuki trojaków z lat 1592 - 1594, które sprzedane zostały w komplecie.

Gdańskie Zeszyty
Numizmatyczne

DZIAŁ

OSOBLIWOŚCI

NR 20 1998r.

NIENTOTOWANA ODMIANA SZELĄGA LITEWSKIEGO Z 1618 ROKU Z LUSTRZANYM ODBICIEM INICJAŁU KRÓLEWSKIEGO „S”

Metal : srebro
Stan zachowania : III, bita niecentrycznie
Średnica : 18 mm
Oś : ↑↑

Ostatnio pozyskałem do swego zbioru szeląga litewskiego Zygmunta III z 1618 roku z odwróconym inicjałem królewskim „S” (lustrzane odbicie). Szeląg ten notowany jest u Czapskiego pod numerem 5789 o stopniu rzadkości R3 (waga : 1,72; średnica : 19 mm). Katalog E. Kopickiego tom II str. 224 V.4.f. nadaje mu rzadkość rr. Katalog Cz. Kamińskiego i J. Kurpiewskiego notuje go pod numerem 1992 (waga : 0,9; średnica : 19 mm) i nadaje mu rzadkość R4. Ilustrowany skorowidz ... E. Kopickiego rozróżnia dwa typy tego szeląga

3. Z prostymi tarczami nr 3451 R6

4. Z giętymi tarczami nr 3452 R7.

Prezentowany tu szeląg to szeląg typu 2 w/g Ilustrowanego skorowidza ... z tym , że różni się od wyżej cytowanych notowań tym , iż posiada dodatkową strzałkę po prawej (heraldycznie) stronie godła herbu Bogoria. Ponadto różni się od notowanego u Czapskiego i Kamińskiego legendą otokową awersu.

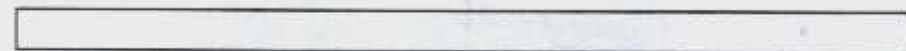
Czapski oraz Cz. Kamiński i J. Kurpiewski :

Av. **SIG: III . G . REX . PO . M . D . L .**

W prezentowanym szelągu :

Av. **SIG : III . D . G . REX . P ; M . D . L .**

Aleksander M. Kuźmin

Dział Osobliwości GZN redagują: Paweł Bohdanowicz i Aleksander M. Kuźmin

DZIAŁ

Śląskie Zeszyty
Numizmatyczne

OSOBLIWOŚCI

NR 10A 1998r.

**UWAGI DOTYCZĄCE PUBLIKACJI
W NUMERZE 10
DZIAŁU OSOBLIWOŚCI**

Pisząc o szelągu koronnym z 1622 roku (patrz GZN nr 27 Dział Osobliwości nr 10) z dwukrotnym lustrzanym odbiciem litery “N” w legendzie rewersu, popełniłem pewną nieścisłość, mianowicie nie powołałem się na katalog Czapskiego. Do dokładniejszego przestudiowania notowań tej monety skłoniła mnie notatka Jacka Tylickiego o tymże szelągu w BN nr 1 (309) - “Dwie nie notowane odmiany monet Rzeczypospolitej z XVI - XVII wieku”.

Otóż w katalogu Emeryka Hutten - Czapskiego notowania szeląga koronnego z 1622 roku (z dwoma literami “Z” zamiast dwóch “2” w dacie rocznej) są następujące :

- tom 1 strona 157 numer 1441 - figuruje opis gdzie litera “N” odwrócona jest tylko w wyrazie “REGNI” (takie notowanie uwzględnia katalog Cz. Kamińskiego i J. Kurpiewskiego - patrz numer 219.)
- tom 3 strona LI numer 1441 - figuruje opis gdzie litera “N” odwrócona jest zarówno w wyrazie “REGNI” jak i w wyrazie “POLON”

- tom 4 strona C numer 1441 - figuruje opis gdzie litera "N" odwrócona jest tylko w wyrazie "POLON".

Jak widać jest to oczywista pomyłka autora (?), redakcji (?) wprowadzająca zamęt. W zależności od tomu katalogu Czapskiego, na który się powołamy moneta opatrzona numerem 1441 będzie miała błąd literowy w wyrazie "POLON" bądź w wyrazie "REGNI" bądź w obu naraz. Uwzględniając powyższe uwzględniłem, że zachodzi konieczność weryfikacji notowań katalogowych. Weryfikację taką można przeprowadzić tylko na bazie faktycznie istniejących monet. Zwracam się przeto do Czytelników GZN o nadsyłanie zdjęć tego typu szeląga z różnymi wariantami błędu litery "N".

Aleksander M. Kuźmin

Na aukcji pojawiła się bardzo rzadko spotykana 5 złotych (moneta zastępcza) z 1931 roku ze Spółdzielni Marynarki Wojennej w Gdyni. Moneta ta w III stanie zachowania przy cenie wywoławczej 70,- zł. uzyskała cenę sprzedaży 180,- zł.

Reasumując, na XVII Aukcji GGN oferowano dość ciekawy materiał a niektóre sztuki w świetnych stanach zachowania i wysokich stopniach rzadkości.

Aleksander M. Kuźmin

MOTYWY ARCHITEKTONICZNE W MEDALIERSTWIE POLSKIM

Muzeum w Elblągu zorganizowało na przełomie kwietnia i maja br. interesującą ekspozycję prezentującą motywy architektoniczne w medalierstwie ziem polskich.

Medale przedstawione na wystawie pochodzą z Gabinetu Numizmatycznego Mennicy Państwowej S.A. w Warszawie oraz z Muzeum Zamkowego w Malborku a także z Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Gdańsku. Ekspozycję uzupełniają eksponaty prezentujące cykl produkcyjny medali w postaci modeli, prototypów i matryc.

Na medalach bitych w mennicy warszawskiej podziwiać możemy panoramy miast, przedstawienia zamków, pałaców, dworów, architekturę sakralną oraz gmachy użyteczności publicznej.

Wspaniałym uzupełnieniem tematu są medale z epok wcześniejszych, bite od czasów dynastii Wazów.

Pierwsze motywy architektoniczne na medalach polskich, w postaci scen batalistycznych oraz panoram miast, pojawiły się w XVII wieku. Z czasem architektura stawała się coraz częściej samodzielnym motywem w sztuce medalierskiej, służącym utrwaleniu piękna przedstawianego obiektu.

Dział Osobliwości GZN redagują: Paweł Bohdanowicz i Aleksander M. Kuźmin

Szczególnie interesującym obiektem, zwłaszcza dla elblązan jest medal G. Loosa wydany na 600-lecie powstania Elbląga, przedstawiający nie istniejący już dziś Ratusz Miejski.

Wystawie towarzyszyła składanka omawiająca dzieje przedstawień architektonicznych w medalierstwie polskim.

Małgorzata Gizińska

KILKA UWAG O SERII MEDALI TOWARZYSTWA WIEDZY OBRONNEJ PT. "WYBITNI WODZOWIE I DOWÓDCY W HISTORII ORĘŻA POLSKIEGO"

Emisja medali TWO, zapoczątkowana wybiciem w 1987 roku pod w/w tytułem, a której początek dał pierwszy historyczny władca Polski, rozrosła się do bardzo znacznych rozmiarów i z pewnością przerosła początkowe zamiary emitenta. Liczy już więcej medali niż do niedawna największa w historii medalierstwa polskiego seria królewska Witolda Korskiego. Jeśli zapadła decyzja o ograniczeniu tej serii do 50-ciu medali to pozostał już tylko jeden medal do zamknięcia emisji. Dlatego należy się poważnie zastanowić i dobrze przemyśleć, co ma ten ostatni medal przedstawiać, aby nie zepsuć dotychczasowego dorobku.

Był czas, gdy mówiło się, że ma to być obrona Półwyspu Helskiego i jej dowódcy w 1939 roku. Zdaje się, że ostatnio koncepcja ta upadła i temat jest otwarty. Wydaje się, że można się pogodzić ze skreśleniem obrony Półwyspu, bo jest już Lądowa Obrona Wybrzeża, a z drugiej strony ostatnia wojna światowa reprezentowana jest przez 17 medali, co w stosunku do 50 medali jest dużo jak na ponad tysiącletnią historię Polski.

Być może, że pojawi się koncepcja wydania medalu o treści ogólnej, wieńczącego całe to duże dzieło. Jestem temu stanowczo przeciwny, bo jeśli ma to być seria, to koncepcja

wszystkich medali winna być jednolita. Większość wydanych medali ma koncepcję przejrzystą. Na awersie przedstawiony jest dowódca, a na rewersie scena batalistyczna w jakimś historycznie znanym starciu zbrojnym. Niestety nie zawsze ta koncepcja była przestrzegana i są od niej nieliczne coprawda, ale odstępstwa. I tak np. wraz z J. Poniatowskim i T. Kościuszką jest 200 lat orderu *Virtuti Militari*, a można było ideę orderu połączyć z bitwą pod Zieleńcami. J. Wybicki jest połączony z Mazurkiem Dąbrowskiego, a był on przecież znakomitym strategiem i budowniczym fortyfikacji. H. Dobrzański – Hubal jest przedstawiony przede wszystkim jako sportowiec, a nie jako pierwszy partyzant Rzeczypospolitej.

Jeśli na plan pierwszy wysuwane były czyny zbrojne, to wówczas można mieć zastrzeżenie, że pominięta została bitwa warszawska w 1920 roku. Wyróżniając operacje zbrojne można by przedstawić współczesny udział polskich żołnierzy w ramach sił ONZ. Ale ponieważ zgodnie z tytułem serii na pierwszym planie jest osoba a na drugim miejscu jest oręż, to uważam, że jeśli serię otwiera chronologicznie Mieszko I to winien ją kończyć M. Żymierski i Operacja Berlińska. Pomijając inne niepokoje, dla Polski wówczas skończyła się wojna. Trzeba pamiętać, że przy jakiegokolwiek ekspozycji medali, będą one zawsze wykładane chronologicznie, a nie wg roku wydania.

Proponuję zatem, aby cofnąć się w czasie i ostatni medal przeznaczyć na wiek XVII, na okres prawie ciągłych walk, jakie prowadziła Polska, ale i na okres, który wydał wielu słynnych dowódców wojskowych. Do chwili obecnej okres ten reprezentowany jest przez 6 medali. Wśród przedstawionych wodzów brak jest dowódcy wojsk polskich, który walczył z Turkami, z Moskwą, z Tatarami, z Kozakami i ze Szwedami. Tym wodzem, który odniósł wiele błyskotliwych zwycięstw, często dysponując szczupłymi siłami, jest hetman wielki koronny Stanisław Koniecpolski, który nie doczekał się medalu. Mógłby to być medal typowy dla serii TWO ze sceną batalistyczną na rewersie, na którym można np. utrwalić bitwę z Tatarami pod Ochmatowem 30 stycznia 1644 roku.

A podsumowanie całej serii może nastąpić słownie, w postaci dodatkowej wkładki, kończącej opis wszystkich medali.

Miłosz Frąckowiak

REJESTR MEDALI GDAŃSKICH (c.d.)

398. 1988 Popiersie, głowa z profilu zwrócona w lewo. W otoku napis : DEKRET O UTWORZENIU POLSKIEJ MARYNARKI WOJENNEJ 1918-1988. Rew. Kamieniczki, za nimi twierdza w Wisłoujściu, poniżej : GDAŃSK 1988. W otoku : JÓZEF PIŁSUDSKI 1917 WISŁOUJŚCIE, lany w pracowni Teodora Kaweckiego w Gdyni - Orłowo, Jan Szczyпка, φ 78.
399. 1988 U góry korona, a poniżej napis : KRÓLOWEJ POLSKI WDZIĘCZNY KOŚCIÓŁ GDAŃSKI 30.I. - 15.V.1988. Z lewej strony u dołu herb biskupa gdańskiego Tadeusza Gocłowskiego. Rew. Wizerunek Matki Boskiej Częstochowskiej, z prawej strony splecione litery tworzące imię MARIA. U dołu budowle Gdańska m.i. sylwetka bazyliki mariackiej i wieży ratuszowej, lany w pracowni Teodora Kaweckiego, Janina Szmidt-Stefanowicz, 92x89 z wypiętrzeniem w części środkowej górnego boku. Z okazji peregrynacji obrazu po diecezji gdańskiej.
400. 1988 40 LAT ELEKTROMONTAŻU, w tle słabo widoczny ratusz głównomiejski i herb Gdańska. Rew. Znak firmowy Zakładu w trójkącie EL/MONT i napis : 1948-1988 GDAŃSK, lany 77x77.

401. 1988 XX LECIE ŚRODOWISKA SYNÓW PUŁKU GDAŃSK 1968-1988, emblemat SYN PUŁKU, Rew. Herb Gdańska z lwami, a w otoku : ZARZĄD WOJEWÓDZKI ZBOWID GDAŃSK, φ 69, tombak.
402. 1988 W środku sylwetka statku, nad nim w łuku : SHIPCONTROL, poniżej POLAND, wokół medalu w górnej części : EXPERTS AND SUPERVISORS, w dolnej części w dwu wierszach : 25 TH ANNIVERSARY. Rew. Trzy sylwetki statków i kontur całego polskiego wybrzeża z zaznaczeniem lokalizacji czterech portów i napisy : SZCZECIN, KOŁOBRZEG, GDYNIA, GDAŃSK, lany, φ 78, Przedsiębiorstwo Rzeczoznawstwa i Kontroli Ilościowej.

1989

403. 1989 Emblemat Przedsiębiorstwa HYDROBUDOWA GDAŃSK. U góry : 40 LAT. Zarys Wybrzeża polskiego z herbem Gdańska. Powyżej stylizowane fale, MW, Alojzy Michalak, φ 70, tombak patynowany 300 szt. V-83.
404. 1989 Widok zniszczonej bramy, na niej godło Polski i napis : WOJSKOWA SKŁADNIC TRANZYTOWA NA WESTERPLATTE, w głębi ruiny bunkra i daty : 1939-1989. Rew. Popiersie 3/4 w lewo i napis : MAJOR HENRYK SUCHARSKI 1898-1946, MW, Andrzej Nowakowski, φ 70, Ag-102 szt., tombak patynowany 531 szt. Wydawnictwo Państwowej Mennicy z okazji 50-rocznicy rozpoczęcia II wojny światowej. V-90.
405. 1989 Herb Gdańska, obok GDAŃSK '89, poniżej trąbka pocztowa, w dole w otoku : KRAJOWA WYSTAWA FILATELISTYCZNA. Rew. W dolnej części medalu : 50 ROCZNICA WOJNY OBRONNEJ 1939, w centrum orzełek wojskowy. Na tle mapy Polski z 1939 r. napisy upamiętniające miejscowości : OKSYWIE,

WESTERPLATTE, HEL, POCZTA POLSKA W
GDAŃSKU, KROJANTY, WIZNA, PUSZCZ
KAMPINOWSKA, MODLIN, WARSZAWA, MŁAWA,
KÓCK, nad BZURĄ, IŁŻA, KUTNO, WOLA GUŁOWSKA,
MOKRA, LWÓW, MW, φ 70, Gertruda Kuziemska-
Wilczopolska, tombak patynowany 600 szt., Polski Związek
Filatelistów, Gdańsk. V-71.

406. 1989 W środku poziomo charakterystyczny napis
SOLIDARNOŚĆ, powyżej: PREZYDENT GEORGE BUSH
W STOCZNI GDAŃSKIEJ, poniżej: THANK YOU MR.
PRESIDENT - B. PIASECKA-Johnson, K.S.H.JANKOWSKI,
L.WAŁĘSA. Rew. Orzeł w koronie z rozpostartymi
skrzydłami a szponami wsparty na literach SG. Obok data:
11.VII.89, lany, Józef Fuks, φ 80.

407. 1989 Sylwetka rudowęglowca typu B-30. Powyżej napis:
WBICIE PIERWSZEGO NITA 3.IV.1948. Poniżej: S/S
"SOLDEK" WODOWANIE 6.XI.1948. Rew. Na
fakturowanym tle prostokątna tablica i na niej napis: W
CZTERDZIESTOLECIE ZBUDOWANIA W STOCZNI
GDAŃSKIEJ PIERWSZEGO PEŁNOMORSKIEGO STATKU
S/S "SOLDEK", emblemat Stoczni i dwie gałązki, lany, φ 69.
Statek oddany został do eksploatacji 21.10.1949 r.

408. 1989 U góry emblemat Stoczni, po obu stronach dźwigi i
statki. Poniżej na pozostałej powierzchni medalu napis:
PRZYWRÓCENIE IM.JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO
GDAŃSKIEJ STOCZNI REMONTOWEJ 12 MAJA 1989
SOLIDARNOŚĆ. Rew. Głowa marsz. J.Piłsudskiego
zwrócona w prawo i daty 1867-1935, lany, φ 71.

409. Kościół św. Brygidy w Gdańsku, w tle pomnik poległych
stoczniovców, powyżej: GDAŃSK 1989, poniżej
charakterystyczny napis SOLIDARNOŚĆ. W górnej części
medalu w otoku: 25 LAT KAPŁAŃSTWA K.S.

H.JANKOWSKIEGO. Rew. Popiersie trzy czwarte w prawo,
w łuku wokół głowy: OBRONCA PRAW CZŁOWIEKA I
SOLIDARNOŚCI, lany, Józef Fuks, φ 88.

410. 1989 W środku herb Gdańska z Iwami, powyżej: 13-
16.IV.1989, poniżej: GDAŃSK. W otoku: ZJAZD 25-LECIA
POLSKIEGO TOWARZYSTWA NEUROCHIRURGÓW,
Rew. Popiersie trzy czwarte w prawo, po bokach daty: 1902-
1986. W otoku: JERZY CHORÓBSKI-SOCIETAS
NEUROCHIRURGURUM POLONORUM, F 69, tombak w
odcieniu mosiądzu.

411. 1989 W środku splecione litery SW, wokół dwie gałązki z
liśćmi, w otoku: POLITECHNIKA GDAŃSKA 1949-1989,
projekt Janusz Szczepaniec, wykonanie Tadeusz Gajor, φ 69,
tombak.

412. 1989 Głowa Merkurego, w otoku: XV PRZEGLĄD
NOWOŚCI RYNKOWYCH GDAŃSK 1989. Rew. Emblemat
Jarmarku Dominikańskiego i daty: 29.VII.-13.VIII.1989, φ 65,
lekki biały metal.

413. 1989 Głowa zwrócona w lewo, w otoku: ROMAN
DMOWSKI 1864-1939. Rew. W centrum miecz w położeniu
poziomym owinięty trzykrotnie szarfą. Na mieczu wsparty jest
orzeł z koroną na głowie i uniesionymi w górę skrzydłami.
Powyżej krzyż z ukrzyżowanym Chrystusem. Z lewej strony
sylwetka kościoła św. Jakuba w Gdańsku, z prawej napis: ŚW.
JAKUB, w dole: GDAŃSK 1989, lany, Dorota i Wiesław
Barańscy, φ 65. Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne Nr 2, 1990.

414. 1989 Kontur Wybrzeża i herby Szczecina, Gdyni i
Gdańska. W dolnej części medalu duże: 40 LAT i daty: 1949-
1989. W niepełnym otoku: POLSKO-
CZECHOSŁOWACKIEJ SPÓŁKI. Rew. W centrum logo
SPEDRAPID-u, a u dołu w łuku: GDAŃSK-GDYŃIA-
SZCZECIN, lany, φ 71.

415. 1989 35-LECIE GDAŃSKIEGO PRZEDSIĘBIORSTWA INSTALACJI SANITARNYCH 1989. Medal lany , prawie identyczny z opisanym medalem pod poz.200 z wyjątkiem dat. Liczby 35 i 1989 są wgłębne, φ 63. Rewers bez zmian.

416. 1989 Emblemat Klubu z herbem Gdańska, w otoku: GWARDYJSKI KLUB SPORTOWY WYBRZEŻE GDAŃSK. Rew. ZA ZASŁUGI DLA GWARDYJSKIEGO KLUBU SPORTOWEGO WYBRZEŻE GDAŃSK. Z prawej strony gałązka z liśćmi, φ 64, tombak w odcieniu błyszczącej miedzi.

1990

417. 1990 Na tle morza i olinowania napis: CENTROMOR 1950-1990. Rew. Na tle fragmentu kuli ziemskiej statki i emblemat Przedsiębiorstwa, MW, Gertruda Kuziemska-Wilczopolska, φ 70, tombak patynowany 1050 szt., V-248.

418. 1990 Figura Matki Boskiej, w tle kościół i zabudowania . W otoku: KORONACJA CUDAMI SŁYŃĄCEJ FIGURY M.B. BRZEMIENNEJ GDAŃSK-MATEMBLEWO. Rew. Napis w 10-ciu wierszach: PRZYRZEKAMY CI Z OCXZYMA UTKWIONYMI W ŻŁOBEK BETLEJEMSKI ŻE ODTĄD WSZYSCY STANIEMY NA STRAŻY RODZĄCEGO SIĘ ŻYCIA - KRÓLOWO POLSKI PRZYRZEKAMY 12.VIII.1990. W otoku gwiazdki połączone linią, lany, Piotr Solecki, φ 88.

419. 1990 Głowa trzy czwarte w prawo. W otoku: KS.HJANKOWSI OBROŃCA PRAW CZŁOWIEKA I SOLIDARNOŚCI. Rew. Kościół św. Brygidy, powyżej w łuku: 600 LAT ŚW. BRYGIDY, poniżej GDAŃSK 1990, lekki biały metal, φ 35.

1991

420. 1991 Barokowa brama zwieńczona panoramą Gdańska. U dołu: MUZEUM HISTORII MIASTA GDAŃSKA. Rew. Herb Gdańska podtrzymywany przez lwy. U góry: NEC TEMERE, u dołu: NEC TEMIDE, MW, Krystyna Filipiska-Frejer, φ 70, tombak patynowany 500 szt. VI-12.

Miłosz Frąckowiak

Z ODDZIAŁU GDAŃSKIEGO PTN

3 marca 1998 roku w sali odczytowej Muzeum Archeologicznego prof. Jan Iluk wygłosił odczyt pt : "ZŁOTO WCZESNOBIZANTYJSKIE NAD BAŁTYKIEM" . Redakcja GZN czyni starania o zamieszczenie na naszych łamach skrótu tego referatu.

3 marca 1998 roku odbyło się uroczyste zebranie sprawozdawcze Oddziału naszego Towarzystwa. W czasie uroczystości Pani Prezes Aleksandra Szymańska uhonorowała długoletnich członków naszego Oddziału dyplomami honorowymi. Tym razem dyplom honorowy otrzymali członkowie z co najmniej 25 letnim stażem. A oto oni:

**Chojnacki Zbigniew
Chwiałkowski Jacek
Haffke Jan
Jęczmiński Stanisław
Os Zbigniew
Przechowski Zygmunt**

**Rogulski Jerzy
Rutkowski Andrzej
Siekierski Konstanty
Sieradzki Romuald
Sobczak Kazimierz
Sterczewski Stanisław
Suszek Henryk
Szczepański Stanisław
Zadrozny Piotr**

Przypomnieć warto że w 1996 roku z podobnej okazji uhonorowano kilkunastu naszych Członków z przeszło 30-letnim stażem w naszym Towarzystwie.

2 kwietnia 1998 roku otwarto w holu Muzeum Archeologicznego w Gdańsku wystawę medali wydanych z okazji 1000-lecia Gdańska. Wystawa zatytułowana : "PAMIĄTKI OBCHODÓW 1000-LECIA GDAŃSKA", była doskonałym materiałem ilustracyjnym do odczytu o tym samym tytule wygłoszonego na

comiesięcznym zebraniu Oddziału Gdańskiego PTN przez Pana **Milosza Frąckowiaka**. Organizacja wystawy, opracowanie jej scenariusza a także udostępnienie eksponatów jest dziełem Panów **Milosza Frąckowiaka** oraz **Antoniego Ziółkowskiego** członków naszego Towarzystwa. Wystawa, co warto podkreślić, spotkała się z wielkim zainteresowaniem licznie odwiedzających Muzeum Archeologiczne.

W dniach 24 – 25 kwietnia b.r. w holu Wydziału Oceanotechniki i Okrętownictwa Politechniki Gdańskiej z okazji XVIII Sesji Naukowej Okrętowców dedykowanej Profesorowi Jerzemu W. Doerfferowi w 80-lecie urodzin czynna była wystawa medali pt. : **"POLSKI PRZEMYSŁ OKRĘTOWY 1945 – 1995"**. Dobór medali stanowił żywą kronikę polskiego przemysłu stoczniowego. Medale przedstawiały działalność polskich stoczni i przedsiębiorstw kooperujących w minionym pięćdziesięcioleciu, charakterystyczne wydarzenia i ogromne osiągnięcia techniczne i produkcyjne tego przemysłu. Pokazano około 180 medali. Wystawę zwiedziło kilkaset osób m.in. uczestnicy sesji z kraju i z zagranicy, przedstawiciele rządu, najwyższe władze województwa,

czołowi przedstawiciele przemysłu stoczniowego. Wystawę przygotował pod szyldem Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego Oddział w Gdańsku członek naszego Oddziału **Milosz Frąckowiak**.

(M.F.)

5.05 br. W sali odczytowej Muzeum Archeologicznego w Gdańsku pani **Zofia Januszkiewicz** z Muzeum w Olsztynie wygłosiła niezwykle ciekawą i interesującą prelekcję pt. : **"SKARBY MONET W ZBIORACH MUZEUM WARMII I MAZUR W OLSZTYNIE"**. Prelekcja była bogato ilustrowana kolorowymi przezroczami. Nadto można było podziwiać oryginalne sztuki monet i medali, przywiezione specjalnie w celu wzbogacenia prelekcji, z Muzeum Olsztyńskiego.

Szczególnie interesujące były medale XVII wieczne, prawdziwe dzieła sztuki.

8 maja br. W Samorządowej Szkole Podstawowej nr 31 w Gdyni otwarto wystawę medali pod tytułem : **"MILENIUM MIASTA GDAŃSKA"**. Wystawę zorganizował **Romuald Sieradzki**, członek n/Towarzystwa. Wszystkie eksponaty pochodziły z Jego zbiorów. Wystawa zorganizowana była pod patronatem Oddziału Gdańskiego Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego.

ALEMKA

EKSPERCI PTN Z ZAKRESU NUMIZMATYKI

Edmund Kopicki, Warszawa
Kazimierz Drożdż, Warszawa
Jan Jarominek, Kraków
Jerzy Lewandowski, Gorzów Wlkp.
Adam Zając, Warszawa
Tomasz Bylicki, Warszawa
Jerzy Piniński, Łódź

Krzysztof Filipow, Białystok
Lech Kokociński, Warszawa

Zbigniew Nestorowicz, Lublin
Leszek Kałkowski, Kraków
Henryk Rusek, Wrocław
Jarosław Przybyłowicz, Płock
Jerzy Majewski, Rzeszów
Aleksander Kuźmin, Gdynia

monety polskie
monety polskie, skandynawskie, liczmany
monety polskie i obce, medalierstwo
monety polskie i obce, falerystyka
odznaczenia i medale
monety polskie i obce, medalierstwo
monety średniowieczne i nowożytne do XVIII w.
falerystyka, monety nowożytne
fałszerstwa monet, pieniądz papierowy, antyk
monety polskie, falerystyka, medalierstwo
pieniądz papierowy, papiery wartościowe
monety śląskie
monety polskie
monety polskie
monety polskie

Ekspertki udzielają porad i informacji po wcześniejszym, telefonicznym uzgodnieniu – tel. (0-22) 831-39-28 lub, dla zainteresowanych z okolic Gdańska tel. (0-58) 621-43-76.